

Farkas Wellmann Éva: *Itten ma donna választ*

Nem sovinizmus, de ritkán vagyok oda *költő nőkért*. Farkas Wellmann Éváért sem vagyok oda. Vissza vagyok érte, inkább. „Férfiak, bölcsesség, költészet – kisujjban.” Az általam nagyra becsült Orbán János Dénes írja ezt költőnkéről a kötet fülszövegében. Erős kijelentés, egész univerzumokat lefed(het).

Aztán: Orbán János Dénesnek igaza van. Bár, sorsszerűen, a könyvnek megvannak a maga gyengeségei; a rengeteg elliptikus szerkezet például, esetenként, már-már zavaró. Önmagát hagyja ki. Mindezek mellett Farkas Wellmann Éva jól bánik a nyelvvel, erőlködés nélkül ír (eltelintve, sajnos, néhány kivételtől). Versei érett világot és világlátást tükröznek. És: ami nagyon fontos ezekkel a versekkel kapcsolatban, az a szépség. Farkas Wellmann Éva tud szép verset írni. „Így, utána, nem gyötör semmi képzet. / Aligha látom még, de mégis, újból: / szeretném tudni, hogy még visszanézett.” (*Szavak helyett*)

A szonett meghatározó, sőt uralkodó forma a kötetben. Ennek a ténynek persze semmilyen következménye nincs. Sem esztétikai, sem erkölcsi, sem semmilyen. Legfeljebb: a felelősség. A szonett korántsem játék, vegyük csak Babits Mihály elgondolásait a szonetttről, ren-

geteg buktatója van (lehet), mint ahogy Farkas Wellmann Éva enged is helyenként bizonyos bántó kényszereknek: „Mi állt belőle, már csak néha karmol. / S vonásról írni: lélek? Bár lehet: ne! / A teste sincs. Levetköztem magamról. / Visszapróbálni immár nem lehetne.” (*Nincs a teste; saját kiemeléseim.*) Az efféle kiszámítható rímeket, egészében véve, könnyedén ellensúlyozzák a szépszámmal fellelhető bravúros, egyedi megoldások: „Így vagy te is. Isten ha tudja hány át- / virradt reggel dicsér: »tartása, mersze...« / Amíg a tolakodó ízek vágyát // kisöprögeted (fogkefével, persze).” (*A kaland folytatása*)

Az elő-előkerülő erőltetettségek is megbocsáthatók: „Ó, don ki? don ki? Hó, te – / búsképű, balga volna!?”; a vers további részei feledtetik a keserűbb szájízt: „Csak lennék holmi díva! / Melletted volna hetven, // s te csak alternatíva.” (*Válasz a Donkihótnak*) Itt rögtön Márai Sándor egyik mondása jutott eszembe, mely szerint írni könnyű – húzni nehéz. Nem bántásképpen, persze, csak helyenként ez járt a fejemben a kötet lapozgatása közben. (Szonettből húzni valóban nem lenne egyszerű feladat.)

Összességében véve, talán jó csapásirányon halad ez a költészet. Válasz: jövő időben. Olvasom, hogy Farkas Wellmann Éva 2000-ben Látó-nívódíjat, 2001-ben pedig Mikó András-díjat kaott. Mit tehet-

nék én ehhez hozzá? Őszintén kívánok további sikereket neki.

BABICZKY TIBOR

(*Előretolt Helyőrség Könyvek, Kolozsvár – FISZ Könyvek, Bp., 2002. 56 o.*)

Novák Valentin: Japánkert

Aki Novák Valentin második verseskötetét a *Roskadás* című előzmény ismeretében veszi kézbe, az a benyomása támadhat, hogy nem ugyanaz az ember írta: a neoavantgardista kép- és szabadversköltő most, Kosztolányi emlékének ajánlva kötetét, formateremtő forradalommal állt elő, mégpedig, mint a cím is mutatja, japán stílusúval. Új szerelmi ciklusában egy japán szentély kertjének zegzugos ösvényein – mint teljes életének útján – követi néha emberinek, néha tündéri káprázatnak tűnő szerelmét a választott lírai én, egy Zen-szerzetes.

A távol-keleti elbeszélői hagyományban egy szellemlány, például rókatündér iránti, nemegyszer beteljesült vágy úgyszólván irodalmi klisé. „Szalad a tá-ti tó színén / fönnakad nád-leány szívén” – ejti el csak úgy mellesleg, a reggeli felkelés szertartása közben a szerzetes, akinek köntösébe a költő belebújít. Az eg-

zotikumnak ilyen áhítatos fővállalása fontos és előnyös következménnyel jár az egész kötetre nézve: a költői képek – akár jól eltaláltan japános hangulatúak, akár kevésbé, de mégis – életre kelnek. A nád-leány nem metafora, hanem egy élőlény rendszertani besorolása. „Hol árnyak hajtanak a Semmiből...” – ez sem valami mindenáron költőies verskezdet, hanem helymeghatározás, többek között ezért költői. Itt is és másutt is, ahol sikerült a Maja fátyláról szóló tan ilyen tudattágító fölhasználása, kivirul a kultikus vonatkozásokkal sűrűn átszőtt tempomkert. Legkevesbé sem rokon a lelkünkben mindközönségesen tenyésző európai kertekkel: nem az elveszett Éden megidézése, inkább a jelen világegész bonszai-alakja.

A költő erényei és hibái persze, mint a legtöbbször, ugyanazok: amekkora nyereség az első lelkesedés láza a kifinomult költői és kertészeti hagyomány iránt, oly kevés tere marad a játékos iróniának. Pedig a kezdő hangütés („megláttalak téged – / Fuvolahang”) olyan sokat hordoz belőle; a Zen szellemének európaira fordítása oly kézenfekvővé teszi; Kosztolányi Dezső anynyira helyeselné, hogy mi is csak örülnénk neki. A kötet nyelvét azonban a lehető legszerencsésebben találta meg a szerző. Nekünk, magyaroknak a japán (és kínai) költészettel való kapcsolatunk talán egy fokkal áttételesebb, mint azon nyugati